ומפני ביטול עניים שלא יהו עניים יושבין ומשמרין עכשיו מניח בעה"ב פאה ומפני חשד שלא יהו עוברין ושבין אומרים תבא מארה לאדם שלא הניח פאה בשדהו ומשום בל תכלה אטו כולהו לאו משום בל תכלה נינהו אמר רבא מפני הרמאין: אמר רב יצחק בר רדיפה א"ר הונא נר שיש לה שני פיות עולה לב' בני אדם אמר רבא מילא קערה שמן והקיפה פתילות כפה עליה כלי עולה לכמה בני אדם לא כפה עליה כלי עשאה כמין מדורה ואפילו לאחד נמי אינה עולה: אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו נר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף משום שלום ביתו בעי רבא נר חנוכה וקידוש היום מהו קידוש היום עדיף דתדיר או דילמא נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא בתר דאבעיא הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא: אמר רב הונא הרגיל בנר הויין ליה בנים תלמידי חכמים הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה הזהיר בציצית זוכה לטלית נאה הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין רב הונא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפתחא דרבי אבין נגרא חזא דהוה רגיל בשרגי טובא אמר תרי גברי רברבי נפקי מהכא נפקי מינייהו רב אידי בר אבין ורב חייא בר אבין רב חסדא הוה רגיל דהוה חליף ותני אפיתחא דבי נשא דרב שיזבי חזא דהוה רגיל בשרגי טובא אמר גברא רבא נפק מהכא נפק מינייהו רב שיזבי דביתהו דרב יוסף הות מאחרה ומדלקת לה אמר לה רב יוסף תניא לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן סברה לאקדומה אמר לה ההוא סבא תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר: אמר רבא דרחים רבנן הוו ליה בנין רבנן [א] דמוקיר רבנן הוו ליה חתנוותא רבנן [ב] דדחיל מרבנן הוא גופיה הוי צורבא מרבנן ואי לאו בר הכי הוא משתמען מיליה כצורבא מרבנן: ולא בשמן שריפה וכו': מאי שמן שריפה אמר רבה שמן של תרומה שנטמאה ואמאי קרו לה שמן שריפה הואיל ולשריפה עומד ובשבת מ"ט לא מתוך שמצוה עליו לבערו גזרה שמא יטה א"ל אביי אלא מעתה ביו"ט לישתרי אלמה תנן אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט גזרה י"ט אטו שבת רב חסדא אמר לשמא יטה לא חיישינן אלא הכא ביו"ט שחל להיות ע"ש עסקינן לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט והא מדקתני סיפא אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט מכלל דרישא לאו ביו"ט עסקי' א"ר חנינא מסורא מה טעם קאמר מה טעם אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט

תניא

ומפני בטול עניים. שלא היו יודעים מתי יקצור (ה) אותם: **מפני החשד.** שהעוברין רואין בגמר קצירו שהוא מכלה את הכל לא ידעו שנתנה כבר: **ומשום לא תכלה.** דמשמע שעת כילוי: **אטו כולהו.** הני דאמרן לא טעמא דלא תכלה קא מפרשי מאי שנא שעת כילוי: **אמר רבא מפני הרמאין.** העוברין על לא תכלה ואומרים כבר הנחנו: **שתי פיות.** שהנרות שלהם של חרס הן ומכוסין ועושים לו נקב בצדי כסויו להכניס לו הפתילה והוא הפה ולמעלה בכיסויו יש נקב קטן וגם חלל יש למעלה מן הכסוי וממלאו שמן והוא נכנס דרך הנקב מעט מעט אם יש בו שני נקבים משני צדדין עולה לשני בני אדם למהדרין העושין נר לכל אחד ואחד: **עשאה כמדורה.** שהאש מתחברת לאמצעיתה ואינו דומה לנר: **נר ביתו ונר חנוכה.** נר ביתו בשבת והוא עני ואין לו כדי לקנות שמן לשתי נרות: **שלום ביתו.** והכי אמרינן לקמן (דף כה:) ותזנח משלום נפשי ו) זו הדלקת נר בשבת שבני ביתו מצטערין לישב בחשך: **בנים תלמידי חכמים.** דכתיב (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור על ידי נר מצוה דשבת וחנוכה בא אור דתורה: **דרבי אבין נגרא.** חרש עצים: **בשרגא.** דשבת: **חליף ותני.** עובר ושונה כלומר עובר תמיד: **דבי נשא (א).** אביו ואיכא דאמרי חמיו: **נפק מינייהו.** דמתנו כבנו: **מאחרה ומדלקת.** נר של שבת סמוך לחשכה: **לא ימיש.** קרא יתירא הוא להך דרשה דהא כתיב וה' הולך לפניהם יומם ז): **עמוד הענן.** של יום משלים אורו לעמוד האש שהיה עמוד האש בא קודם שישקע עמוד הענן. אלמא אורח ארעא בהכי: **לאקדומי.** בעוד היום גדול: **תנינא.** שונה אני: **שלא יקדים.** דלא מינכרא שהיא של שבת: **דרחים.** אוהב: **הוו ליה בנין רבנן.** (ב) ואהבתו עליהם כאב על בן: **ואי לאו בר הכי (ג).** שאינו רגיל לעסוק בתורה: **ולשריפה עומד.** שאסור באכילה: **שמצוה עליו לבערו.** דילמא אתי ביה לידי תקלה לאכילה: **שמא יטה.** כדי שיתבער מהר: **ביום טוב.** דליכא למיחש להטייה לישתרי: **בערב שבת.** והוא צריך להדליקה מבעוד יום נמצא שורף קדשים ביו"ט ולקמן בפרקין (דף כד:) ילפינן מקראי דאין שורפין:

נברכת

הדר פשטה נר חנוכה עדיף משום פרסומי ניסא. ונראה לרשב"א כשחל ר"ח טבת להיות בשבת שיש להפטיר בנרות דזכריה משום פרסומי ניסא ולא בהשמים כסאי שהיא הפטרת ר"ח ועוד כיון שהמפטיר קורא בשל חנוכה יש לו להפטיר מענין שקרא ומה שמקדימים לקרות בשל ר"ח משום דבקריאת התורה כיון דמצי למיעבד תרוייהו תדיר ופרסומי ניסא עבדינן תרוייהו ותדיר קודם אבל היכא דלא אפשר למעבד תרוייהו פרסומי ניסא עדיף ועוד דבקריאת התורה אין כל כך פרסומי ניסא שאינו מזכיר בה נרות כמו בהפטרה ועוד נראה לרשב"א דעל כן הקדימו של ר"ח כדי שהמפטיר יקרא בשל חנוכה ויפטיר בנרות דזכריה: **ה"ג** חזא דהוו רגילי בשרגא. פי' הבעל והאשה לכך אמר תרי גברי רברבי נפקי מהכא ולקמן אמר חזא דהוה רגילה האשה לבדה לכך קאמר דנפיק חד גברא רבא בזכותה: **דבי** נשא דרב שיזבי. אומר ר"ת דכבר נפטר אביו לכך קאמר בהאי לישנא דאי מחיים הוה ליה למימר דבי אבוה ואומר ר"ת בשם רבינו שמואל שכשכותבין כתובה אם אבי הכלה מחיים כותבין דהנעלת ליה מבי אבוה ואם כבר מת כותבין דהנעלת ליה מבי נשא ולרשב"א נרא' דאפי' מחיים אשכחן דקאמר בי נשא בפרק מי שהחשיך (לקמן דף קנ.) לוי בריה דרב הונא בר חייא אשכחיה לגבלא דבי נשא דקגביל וספי לתוריה בטש ביה אתא אבוה אשכחיה כו' ויכול לכתוב בכתובה כאשר ירצה ט): **גזרה** יו"ט אטו שבת. וא"ת בכל שמנים שאין מדליקין בהן בשבת נגזור יו"ט אטו שבת ובמתני' תנן אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט משמע דבשאר שמנים מדליקין וי"ל דבשאר שמנים דכיון דאין נמשכין אחר הפתילה כי שרי ביו"ט לא אתי למישרי בשבת דפשיטא הוא דאיכא למיגזר בהן שמא יטה אבל שמן שריפה אי שרי ביו"ט איכא למטעי ואתי למשרי בשבת כיון דנמשך אחר הפתילה לפי שאינו פסוט לעולם דטעמא דמתוך שמצוה עליו לשורפו גזרה שמא יטה הקשה ה"ר אליעזר דהכא מפרש רבה דטעמא גזרה יו"ט אטו שבת ולקמן (דף כד:) מפיק מקרא דהוא לבדו והשיב לו רבינו שמואל דע"כ לקמן הוי רבא שהוא אחר אביי והכא רבה שהרי משיב לו אביי תלמידו וגם פליג עליה רב חסדא חבירו אך קשה מאי פריך הכא אביי אלא מעתה ביו"ט לישתרי והוא גופיה מפיק לקמן דאין מדליקין בשמן שריפה מעולת שבת בשבתו ונראה לפרש דאביי ורבא לקמן לא קיימי אמאי דקאמר מ"ט אין מדליקין לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט ולית להו האי גזרה [תרומה אטו קדשים] אלא קיימי לפרושי מנ"ל שאין שורפין קדשים ביום טוב ורשב"א מפרש הכי אלא מעתה ביום טוב לישתרי אי אמרת בשלמא דמיירי ביום טוב שחל בערב שבת וטעמא לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב כדמוקי לה רב חסדא שפיר אלא כיון שאמרת טעמא דאין מדליקין בשבת גזירה שמא יטה השתא לא מצי לפרושי דביום טוב אין מדליקין לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט דהא מה שייך יו"ט למיתני הכא כיון דביו"ט טעמא אחרינא הוא אלא צריך לפרש דביו"ט נמי שמא יטה ומאי יטה שייך ביו"ט ולפ"ז מתיישב לישנא אלא מעתה דמשמע שיש לפרש בענין אחר שלא יקשה ביו"ט לישתרי ולא קשה לאביי אדאביי ואם תאמר להכא גזר רבה יו"ט אטו שבת ושבת גופיה שמא יטה א"כ סבר דגזרינן גזרה לגזרה ובריש פירקין קאמר היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזרה לגזרה

ולא

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"ד מהל' חנוכה הל' ד סמג עשין ה טוש"ע א"ח סי' תרעא סעיף ג:

מד ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

מה ג ד מיי' פ"ד מהל' חנוכה הל' יג יד טוש"ע א"ח סי' רסג סעי' ג וסי' רלו סעיף ה וסי' תרעח:

מו ה מיי' פ"ה מהל' שבת הל' א סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רסג סעיף א ב:

מז ו [מיי' פ"ד מהל' חנוכה הל' יג] טוש"ע א"ח שם סעיף ד:

מח ז מיי' פ"ח מהל' תרומות הלכה א:

רבינו חננאל

אמר רב הונא [נר] שיש לו ב' פיות עולה לב' בני אדם. אמר רב מילא קערה שמן והקיפה פתילות עולה כמנין פתילות לבני אדם, אילו הן מן המהדרין שצריכין לנר לכל אחד ואחד, ואם לא כפה עליה כלי נעשית כמדורה ואפילו לאחד אינה עולה. אמר רבה נר ביתו עדיף מנר חנוכה ומקידוש היום, משום שלום ביתו שנאמר (איוב ה) וידעת כי שלום אהלך. ונר חנוכה עדיף מקידוש היום כדי לפרסומי ניסא. אמר רב הונא הרגיל בנר חנוכה הויין לו בנים ת"ח, הזהיר במזוזה כו'. דביתהו דרב יוסף הוות מאחרה ומדלקת, סמוך לחשיכה בע"ש. אמר [לה] רב יוסף תנינא לא ימיש עמוד הענן יומם וגו', מלמד שעמוד הענן משלים לעמוד האש, כלומר בא עמוד האש ועדיין עמוד הענן קיים. סברה לאקדומי טובא. תנא ליה ההוא סבא ובלבד שלא יקדים ובלבד [שלא] יאחר, אלא בעת שקיעת החמה קודם כמעט תהיה הדלקה ולא בשמן שרפה. אוקמה רב חסדא ביו"ט שחל להיות ע"ש עסקינן דבעי אדלוקי נר של שבת מבעוד יום ונמצא מדליק ביו"ט. ואין מדליקין שמן שרפה ביו"ט דקיי"ל שאין שורפין קדשים ביו"ט.

מסורת הש"ס

א) [ברכות יז.], ב) [תוספתא סוטה פי"ד], ג) [לקמן כד:], ד) [לקמן כד: מנחות מו:], ה) כצ"ל: יקצור, ו) [איכה ג], ז) [שמות יג], ח) [עיי' תוס' כ"ב יב: ד"ה אתגרא],

תורה אור השלם

1 ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך לקצר ולקט קצירך לא תלקט: ויקרא יט ט

2 לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם: שמות יג כב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דבי נשא. נ"ב ע"ל בדף קנח ע"ב מבואר דבי נשא פי' אביו: (ב) ד"ה הוו ליה בנין רבנן הואיל ואהבתו: (ג) ד"ה ואי לאו בר הכי הוא שאינו:

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא דרחים רבנן. עי' מכות יו"ד ע"א:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דמוקיר רבנן. נ"ל דדחיל מרבנן:

[ב] שם דדחיל מרבנן. נ"ל דמוקיר רבנן:

מוסף רש"י

לא ימיש. הקב"ה את עמוד הענן כו', משלים לעמוד הענן, שעד שלא ישקע זה עולה זה (שמות יג כב).